

Це пояснюється ситуаційністю створення міжнародних норм, їх обумовленістю конкретними подіями. Словом «посягання» ми можемо охопити всі можливі діяння, які здійснюються щодо культурних цінностей. В актах міжнародного кримінального та міжнародного гуманітарного права таке поняття не використовується, оскільки для опису посягань на культурні цінності застосовується модель перерахування. Дії, що завдають або можуть завдати шкоди культурним цінностям, розосереджені в окремих актах (Другий протокол 1999 р. до Гаазької конвенції 1954 р., Додатковий протокол I до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду). Проте ці міжнародні акти не встановлюють спеціальних наслідків у разі, коли зазіхання спрямоване на цінності універсального характеру (світова культурна спадщина).

Під посяганням на культурні цінності слід розуміти скоєні під час збройних конфліктів міжнародного та регіонального характеру навмисні захоплення, присвоєння, руйнування, а також інші форми знищення, пошкодження об'єктів та предметів, які охороняються згідно з Гаазькою конвенцією про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 р., а також вищевказані дії, вчинені в мирний час щодо об'єктів, віднесених ЮНЕСКО до всесвітньої спадщини або які претендують на включення до відповідного переліку ЮНЕСКО.

Демонстративність зазіхань на культурні цінності, зміна характеру цих посягань та зростання розміру шкоди свідчить про те, що такі діяння перестали бути тими, що здійснюються «попутно», тобто так званими «вторинними» злочинами. Знищення культурних цінностей дедалі частіше відбувається цілеспрямовано, з усвідомленням винними особливого статусу таких предметів та об'єктів. Із цієї та інших наведених вище причин можна говорити про наявність підстав для прямої криміналізації такого діяння як міжнародного злочину.

Є. Різниченко

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОВЕРНЕННЯ ПЕРЕМІЩЕНИХ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ, ВТРАЧЕНИХ УНАСЛІДОК КОЛОНІАЛЬНОГО ПАНУВАННЯ

Y. Riznychenko

CURRENT ISSUES OF THE LEGAL REGULATION OF THE RETURN OF DISPLACED CULTURAL VALUES LOST AS A CONSEQUENCE OF COLONIAL RULE

Культурні цінності опиняються за межами країни походження з різних причин. Але в тому разі, коли підстава переміщення цінності визнається незаконною, виникає необхідність її повернення. Практика повернення здійснюється по-різному і обов'язково включає норми як міжнародного публічного права, так і національного права держав.

На сьогодні практику повернень культурних цінностей можна класифікувати так: повернення культурних цінностей, втрачених унаслідок колоніального панування; повернення викрадених і незаконно вивезених культурних цінностей; повернення культурних цінностей, переміщених унаслідок збройного конфлікту; повернення культурних цінностей, вивезених унаслідок іноземної окупації.

Практика повернень культурних цінностей, втрачених унаслідок колоніального панування, є неоднорідною, і дуже часто офіційні позиції держав не збігаються з позицією міжнародних організацій. Зазначену проблему неодноразово розглядали

міжнародні організації. Генеральна Асамблея ООН ухвалила низку рекомендацій з цього питання, у яких, зокрема, наголошується, що якнайшвидше і безоплатне повернення країнам музейних експонатів, предметів мистецтва, рукописів, документів та інших культурних пам'яток, які їм належать, є справедливим відшкодуванням завданої їм шкоди, і особливі зобов'язання мають нести держави, які отримали доступ до таких цінностей завдяки колоніальним захопленням.

Основу принципу повернення культурних цінностей до країни їхнього походження складає визнання права націй на самовизначення принципом міжнародного права. Зміст рекомендацій із цього питання Генеральної Асамблеї ООН свідчить про те, що міжнародне співтовариство підтримує вимогу повернення культурних цінностей і покладає особливі зобов'язання щодо цього на колишні метрополії. Крім того, їхній зміст, а також формулювання, що в них використані, дають змогу дійти висновку про збереження в держав, які втратили такі цінності в період колоніального панування, права власності на них.

Із норм Конвенції про заходи, спрямовані на запобігання та попередження незаконного ввезення, вивезення та передання права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 р., випливає висновок про заборону вивезення культурних цінностей з несамоврядних територій. Проте практика держав у зазначеній сфері вирізняється різноманітністю, у зв'язку із чим не можна говорити про наявність звичайної норми із цього питання. Думки дослідників цієї проблеми також неоднорідні. З одного боку, висловлена міжнародними організаціями позиція заборони вивезення культурних цінностей з несамоврядних територій закріплена в Конвенції про заходи, спрямовані на заборону й запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передання права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 р. Проте Конвенція не може мати зворотної сили, і її положення не поширюються на цінності, вивезені до набрання нею чинності. Тому доводиться констатувати, що наразі міжнародне право не містить правової норми, яка б встановлювала обов'язок повернення таких цінностей, і практика повернень ґрунтується виключно на бажанні держав відновити історичну справедливість. Міжурядовий комітет ЮНЕСКО зі сприяння в поверненні культурних цінностей до країни їхнього походження рекомендує в таких випадках шлях двосторонніх переговорів та укладення угоди між зацікавленими сторонами.

М. Замета

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР

М. Zameta

HUMAN CONSCIOUSNESS AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: THE PHILOSOPHICAL DIMENSION

На початку XXI ст. філософські дослідження проблем штучного інтелекту вийшли на новий виток розвитку. Вивчаючи так зване «мислення машин» філософія задається питаннями: «Чи може штучний інтелект діяти розумно?», «Чи може ШІ мати свідомість?», «Що спільного у ШІ та людського інтелекту?» тощо.

Штучним інтелектом зазвичай називають системи, що призначені для вирішення інтелектуальних завдань. Інтелектуальне завдання — це завдання, яке людина може вирішити за допомогою власного інтелекту. Інтелект, у свою чергу, — це здатність вирішувати будь-які інтелектуальні завдання за умови відсутності